

ПРО СПОМИНИ ОЛЕКСАНДРИ ПІСНЯЧЕВСЬКОІ

Під час створення Велеснівського етнографічно-меморіального музею Володимира Гнатюка наш приятель, відомий український вчений у Словаччині Микола Мушинка подав нам адресу молодшої дочки академіка Олександри Піснячевської, яка здавна жила у Франції.

Народилася вона у Львові 18 червня 1898 р. Вчилася на лікарському відділі Львівського університету та на факультеті медицини Празького університету. Спеціалізувалася в Парижі, де і оселилася назавжди. На превеликий жаль, цілком недавно, 27 лютого цього року Піснячевська померла. Хай ці рядки ляжуть китищею квітів на її чесну могилу.

Покійна надала велику допомогу музеєві фотографіями, документами, особистими речами батьків, консультаціями. З відповідей на наше питання, викладених у трьох довгих листах, складаються ці спогади. У них ми старалися максимально зберегти стиль й особливості мови пані Піснячевської. Вони дуже наближають до нас визначного українського вченого-патріота, людини доброї і симпатичної, людини натхненої праці. Неповторні риси додають вони і до образу його побратима Івана Франка.

Ігор ГЕРЕТА, Остан ЧЕРЕМШИНСЬКИЙ.
I.IV.1991.

Олександра Піснячевська

ДЕЩО ПРО БАТЬКА

Нелегко писати про діяльність найближчої тобі людини, тим більше, коли вона визначна й про її творчість вже чимало написано. Якраз тому я хочу поділитися спогадами про особисте життя моого батька Володимира Гнатюка, не торкаючись його наукової праці, яка є предметом спеціальних досліджень науковців різних країн, а насамперед вчених України.

Найтісніше життя нашої родини за життя Батька було зв'язане зі Львовом й відомим тепер усім культурним людям чаювним гірським селом Криворівнею.

I. У ЛЬВОВІ.

Перше наше мешкання, котре пригадую, було на вул. св. Софії навпроти вулиці, котра вела до Стрийського парку. Вулиця Софії тепер зветься вулицею Франка. Про те я довідалася з книжки «Вінок I. Фран-

кові» (Київ, 1957). Недалеко була вулиця Понінського, де жив у своїй віллі І. Франко, а побіч М. Грушевський. Я найкраще пригадую кімнату Батька. Він уже був хворий і мав жімнату виключно для себе. Здається, що було дві кімнати і кухня. Помешкання було пітерове, а перед вікнами був малий городник. Я тоді ходила до нормальній школи.

На вулиці Софії ми ще жили в 1908 р., коли Франко захворів. Пригадую, як хтось зі знайомих приніс ту сумну новину, котра дуже привела мою Батьку.

Відтак ми перенеслися на вулицю Сулійського, що на горі під цитаделлю, ч. 17, а може 19. З неї вулицею Можнацького, де був Український музей, йшлося до центра міста. Тоді я вже ходила до гімназії. Це мешкання було на першім поверсі вправо. Складалося воно з трьох кімнат, кухні, лазнички, коридору та комірки, котра по вакаціях в Криворівні наповнялася сушеними овочами, грибами, конфітурами, медом і т. д. До неї ми, діти, дуже любили заглядати. Сюди мої Батьки перевозилися з вул. Софії тому, що недалеко був будинок Наукового товариства ім. Т. Шевченка, де було бюро мою Батька.

Пригадую, як Батько взимі жалувався, що дуже мерзне в бюрі. Це було шкідливо для його здоров'я. Пам'ятаю, як Батько сказав, вернувшись до хати: «Нині всього сім степенів тепла у бюрі». У тім бюрі був мальований портрет Тата, котрий є тепер у М. Мушинки в Словаччині. В тих часах мешкання можна було легко знайти за відносно невеликі хроні. Платилося властителеві дому чинш. Там ми жили ще в 1913 р., коли помер М. Коцюбинський. Пригадую, як ми чекали його в евентуальній дорозі до Італії. Мама пекла для нього його улюблене печиво, а

тут прийшла телеграма, що він помер. Це був для нас усіх, а особливо для Батька, тяжкий удар. Незадовго, — точної дати не пригадую, — ми перенеслися на вул. Чернецького, 24, до великого будинку Товариства ім. Шевченка. Думаю, що се було в 1914 році, але ще перед війною, котра нас захопила в Криворівні, так що ми повернулися до Львова лише в 1915 році. З наших вікон був гарний вид на міський город. На Валах з чудовими величезними акаціями, каштанами та іншими деревами. Мій Батько дістав помешкання на пітері справа. Воно складалося з трьох великих кімнат, кухні, лазнички та малої кімнатки (де властиво був склад всячини). Тут Батько працював в своїй кімнаті аж до смерті. Це було його бюро. Тоді, особливо по війні, здоров'я його весь час гіршало, астма все більше мучила його і ходити йому було дуже тяжко, проте працював безнастанно. За помешкання платив Товариству або прішими, або працею. На першім поверсі був музей і бібліотека Товариства, а на другому — приватні помешкання.

По смерті Тата моя Мама мусила випровадитися звідти. Тоді нам було страшенно тяжко, бо за великі проші довелось винаймати помешкання. У наше ж попереднє помешкання перенесено бібліотеку Товариства.

ІІ. У КРИВОРІВНІ.

Про побут Володимира Гнатюка в цьому незвичайному гуцульському селі вже дехто згадував, зокрема, Могилянський в своїх споминах про Батька, видрукованих у Києві в 1927 році. Він був у Криворівні якраз перед війною, в 1914 році. Коли я ще була малою, сюди приїжджала Леся Українка. Бували також Ольга Кобилянська, Гнат Хоткевич, Катря Гриневичева, Антін Крушельницький, ко-

трий з жінкою і трьома дуже гарними синами й донькою виїхав у 20-х роках на Радянську Україну і там після знищення за сталінських часів його синів, збожеволів.

Бував у Криворівні також поет Олесь Кандиба. Його сина, — також поета, — (Ольга Ольжича. — Ред.) разіріяли німці під час другої світової війни з баґатима українськими-різистантами. Пригадую ще Тимченка і Романицького з України, а інших позабувала. Всі вони були щодennими гостями мою Батька. Про Івана Франка, Михайла Грушевського (мав, до речі, дачу у Криворівні), Михайла Коцюбинського вже не кажу, бо їх відносини з Гнатюком загальновідомі. Останній раз Коцюбинський був у Криворівні з Юрком у 1912 р. Юрка пригадую дуже добре. Був він тоді худенький, делікатний хлопчина і я його сварила, що не відважується ходити босий. Ми, діти, бігали близько хати всі босі і лише в дорогу взували сандалі.

Не можу писати про розмови, котрі вів мій Батько із своїми гостями, бо ми були ще зовсім діти і переважно купалися в Черемоші або бігали по горах, а було де: Ігрець, Писаний Камінь, Синиці, Довбушеві церкви, Біла Кобила, лише до Чорногори не дійшли, бо ще віком не були гідні. Поза тим часто бували ми у наших подруг в домі їх батька о. Волянського, пароха Криворівні. Його дружина була тіточкою сестрою моєї Мами. Це був дуже гостинний дім, відкритий для всіх. Не було дня, щоб тут не почували туристи, звичайно, студенти. Отець Волянський був дуже гарною і чесною людиною. Радо приймав у своєму дому Івана Франка, за що перебував на поганому рахунку у свого єпископа, який не любив письменника. Крім того, розорений польсь-

кий дідич у Криворівні, — останнє ледащо, — робив йому всілякі пакості. Криворівня під оглядом матеріальним була дуже поганою, парофією: село бідне, далеко за світами, а «прилучений» до Криворізані Бистрець був аж під Чорногорою, за кілька миль від Криворівні, куди на похорони треба було пробиратися майже недоступними стежками.

Франко дуже поважав Волянського. Він не любив лише попів-московіофілів і тих, котрі обдирали народ, але був справедливий до чесних. Одного разу у домі Волянського в присутності багатьох гостей він читав свого «Мойсея». Це був незабутній для всіх вечір. При цій нагоді згадаю мою матуру, котру молодша донька отця Волянського Кикилія складала разом зі мною в приватній жіночій українській гімназії сестер Василіянок у Львові. Учениці мали на екзамені з української літератури вибрати самі якийсь твір. І Кикилія вибрала «Мойсея» і при тому написала спомини про Франка і про вечір, коли він «Мойсея» читав в домі її Батька. Від директора гімназії священика О. Лежогубського дістала за це першу нагороду. Я вибрала «Каменярів». Це було в 1916 р. Перед тим помер Франко і я з Кикилією Волянською несла вінок в поході на цвинтар від нашої

гімназії. Завдяки тому ми мали щастя бути коло самого гребу під час похорону, бо людей було дуже багато і тяжко було дістатися близько.

У Криворівні мій Батько працював, звичайно, зранку, а в погану погоду навіть цілими днями. Після вранішньої праці, особливо в перших роках, проходжувався берегами Черемоша і то досить далеко. Його спортом було розганяти палицею гадюк, котрі в гарні дні вигрівалися на сонці в прибережніх скалах. В останніх роках, коли астма стала йому більше докучати, Тато ходив менше. Під час гарної погоди сидів на лавочці під вербою біля Черемоша в товаристві гостей або на «кашиці» над самим Черемошем, де грівся на сонці. По обіді, звичайно, робив санаторійну курацію, тобто лежав під дахом на лежаку, котрий зробив для нього наш газда Мойсейчук у затишнім від вітру з боку Черемоша місці. Туди сходився до нього народ на гутірку. Впіддовж хати був ганок, також під дахом, під котрим Тато плекав свою «маржинку». А що то була за «маржинка»? Це були пазучки, котрих не вільно було вбивати.

Мій Тато дуже любив Криворівню, наші Карпати, гуцулів, з котрими розмовляв дуже радо їх говором, та їх чудовий і багатий фольклор і

часто підспівував гуцульські коломийки. Під його заохотою Коцюбинський написав свій чудовий твір «Тіні забутих предків». Письменник також полюбив Гуцульщину і наші гори і готовав другу велику повість із життя гуцулів. Тяжко було не піддатися чарам цієї країни і її мешканців. Коцюбинський заприязновався з гуцулами, вивчав їх побут, мову і їздив пару разів до «Бога» (того з «Тіней забутих предків»). «Бог» жив високо на сусідній горі, которую ми називали Малиновою, бо дуже багато було на ній малин. Доступ до «Бога» був дуже тяжкий, але гуцульський коник якось добивався туди по тяжко доступних стежечках.

Франко дуже любив збирати гриби. Він знаменито визнавався на усіх гатунках, а їх було безліч, особливо після дощика. Вибирався раненько до ліса, а ми з Кикилією дуже любили дотримувати йому товариства. Ми не раз задумували поїхати деінде на вакації, та завжди вкінці опинялися знову в Криворівні. І тепер, коли я її згадую, то відчуваю, що в ній я провела мої найщасливіші і найчарівніші дні життя.

Упорядкування
Ігоря Герети та
Остапа Черемшинського.
(1970—1991 рр.).